

3. Újabb eredmények

- Glosszogenetika
 - Milyen tudományokra támaszkodik?
 - Biológia (szociobiológia), etológia, anatómia
 - Pszichológia
 - Pszicholingvisztika
 - Szemiotika
 - Neurológia (agy evolúciójának kutatása)
 - Nyelvészet
 - Régészet

3.1. Etológia

- Fő elmélete: **evolúciós elmélet**
- Fő kérdés a **nyelv kialakulása** kapcsán:
 - Milyen különbségek vannak az ember és az állat között?

a) individualitás ↔ csoportérdek

b) szelekció

3.1. Etológia

a) **individualitás ↔ csoportérdek**

állati csoportok:

- kooperáció
- **egyéni érdekek**
- genetikusan kódolt akciótervek

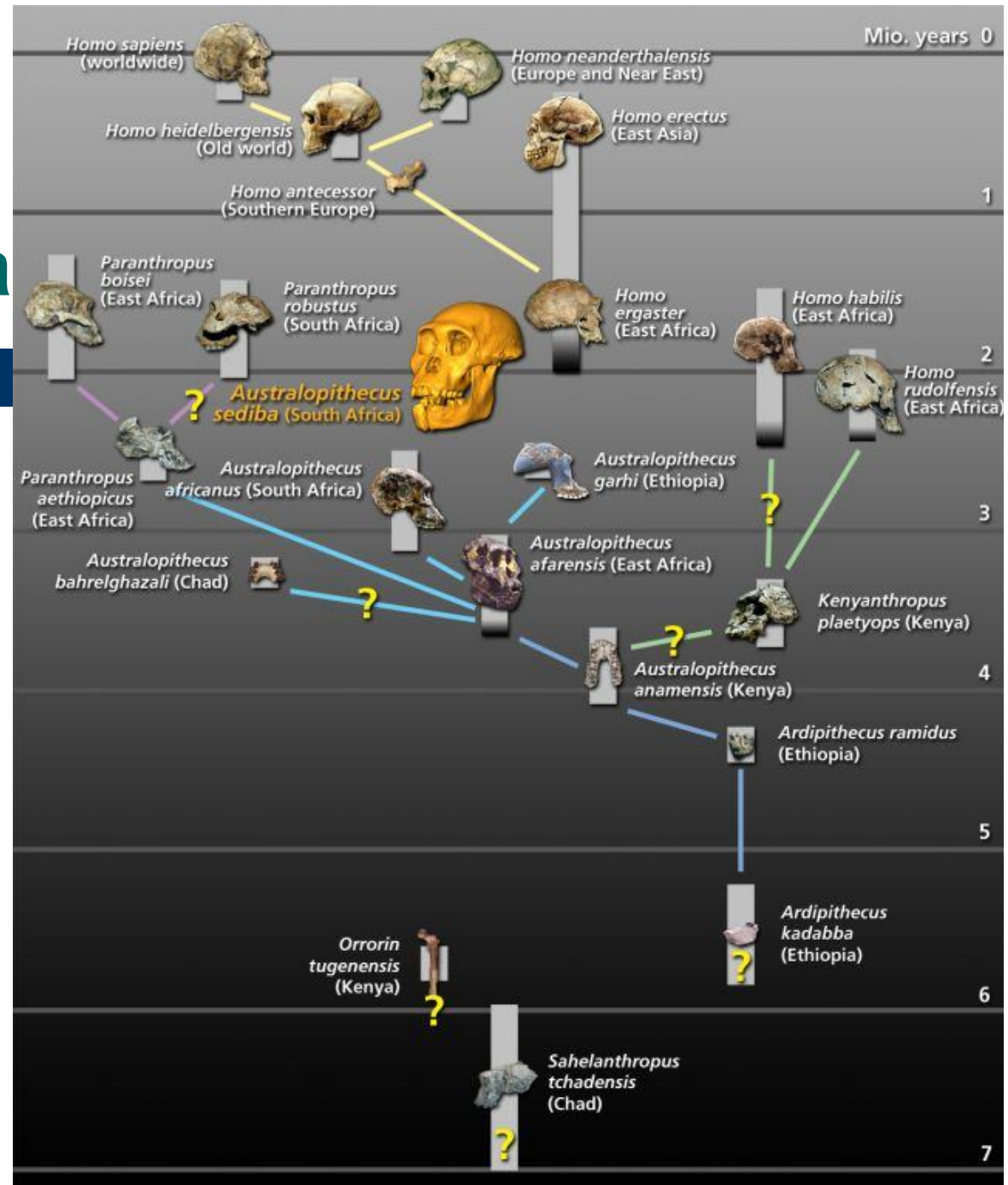
emberi csoportok:

5-6 millió éve: emlősök szétágazása

> **Homo-vonal**

3.1. Etológia

Homo-vonal (a Hominidák evolúciója)

3.1. Etológia

- A Homo-csoportok jellemzői:
 - relatíve nagy agy
 - szerszámhasználat
 - 20-40 fős csoportok
 - közös vadászat
 - együttműködés más tevékenységben is
 - döntő szerepe: **csoportérdek**
 - > **csoportlény** kialakulása az evolúcióban

3.1. Etológia

b) szelekció mechanizmusa

állati csoportok:

- egyedszelekció

emberi csoportok:

- csoportszelekció — szerepe:
- gyors szelekció
- feltétele:
- nyelv kialakulása

3.1. Etológia

- nyelv szerepe (hatékonyabb eszköz)
 - múlt – jelen kifejezése
 - egyéni tapasztalatok > közösségivé
 - csoport tudása átörökíthető a következő generációra

(~ mai csoporttársadalmak, faluközösségek)

emberi nyelv = az ember **közösségi igényeiből** (a **társas helyzetek** kezelésére) születik meg

3.1. Etológia

- Robin Dunbar (brit antropológus, evolúciós pszichológus)

pletykaelmélet

- nyelv szerepe kezdetben ~ kurkászás
= csoport- és koalícióösszertartás

a) csoportméret-növekedése:

↓
habilinek: ~ 20 fős csoport > 60-70 fő

erectinek: ~ 100 fő

sapiensek: ~ 140 fő

3.1. Etológia

b) konfliktusok száma nő

> agressziót csökkentő
mechanizmusok:

kurkászás

~ nyomai az embernél
de: beszűkült lehetőségek

3.1. Etológia

beszűkülés okai:

- szörzet hiánya
- megnövekedett csoportméret

! de: kiváltható a nyelvvel

> szóbeli kurkászás előnyei

3.1. Etológia

kurkászó beszélgetés jellemzői

- Mi újság?; Hogy vagy?
- fő funkciója: small talk
- fatikus funkció

3.1. Etológia

nyelvtanulási kísérletek
majmoknál

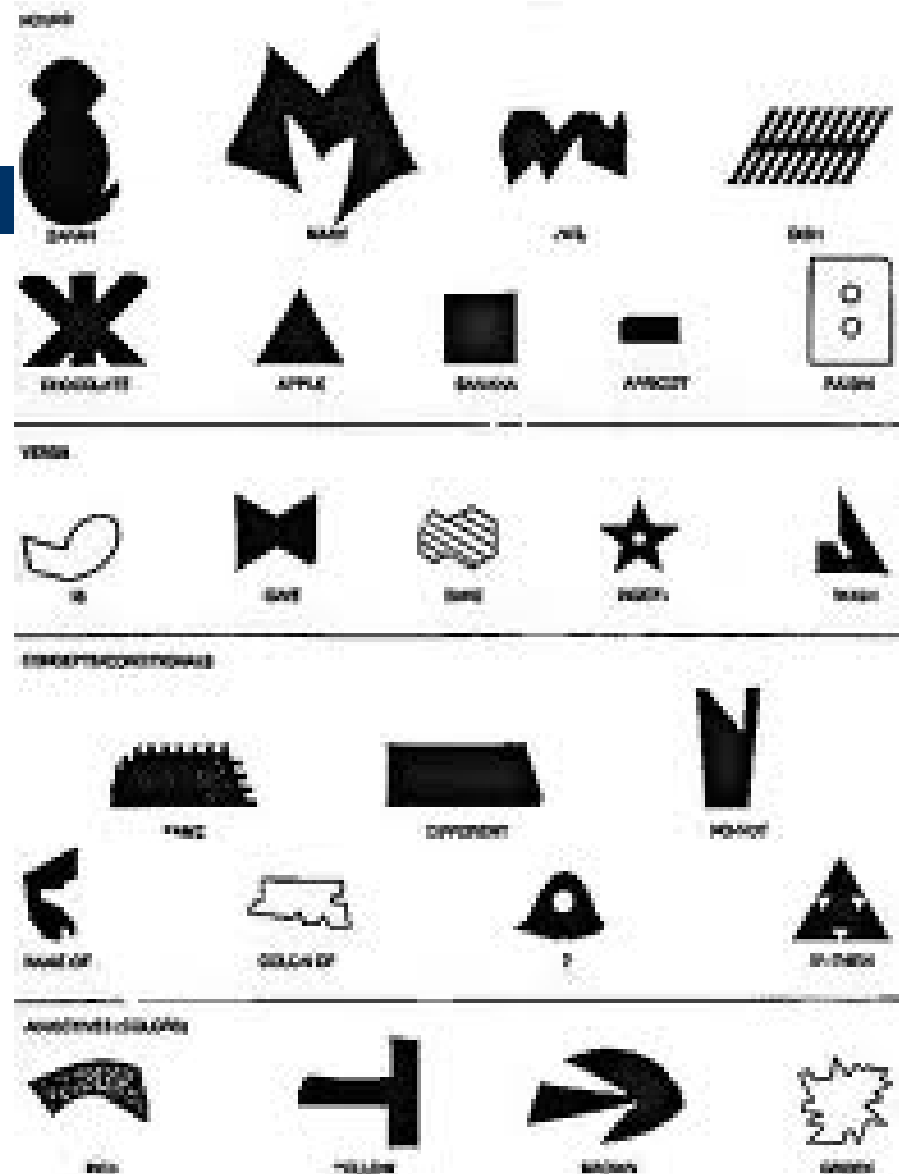
- 1.) emberi beszédre tanítás
1951 — Viki csimpánz
- 2.) süketnéma jelnyelvre tanítás
Washoe csimpánz
(Gardnerék, 1969)

3.1. Etológia

nyelvtanulási kísérletek
majmokban

3.) absztrakt jelek
Sarah csimpánz
(Premack, 1976)

3.1. Etológia

nyelvtanulási kísérletek

majmok

4.) komputer

Lana, 1977

5.) Matata

1981

3.1. Etológia

nyelvtanulási kísérletek
majmoknál

6.) Kanzi

3.2. Pszicholingvisztika

- 1951, USA
- cél: nyelvi viselkedés tanulmányozása
- feladat: folyamatok leírása — mondathasználat
- nyelv = a viselkedés fajspecifikus formája
- fő kutatási területek:
 - Beszédprodukción
 - Beszédészlelés, beszédmegértés
 - Anyanyelv-elsajátítás
 - Beszédzavarok, nyelvi zavarok
 - Írott nyelv elsajátítása, olvasás

3.2. Pszicholingvisztika

- AGY

- Két agyfélteke: jobb és bal

- nyelv és beszéd központja: BAL agyféltekében

- két agyfélteke bonyolult együttműködése:

BAL

– logikai, absztrakt

JOBB

– konkrét, képi gondolkodás

agyhi aszimmetria

beszédmegértés, -produkció
központja

érzelem felismerése, szó-
jelentés azonosítása

3.2. Pszicholingvisztika

- AGY

- agyfélteke-dominancia

régi korokban, a **nyelv kialakulásakor?**

- homo habilis: szimmetrikus agykoponya

- agyi aszimmetria kialakulása:

- a) Neander-völgyi embernél (~ 100-150 ezer éve)

- b) Cro Magnon-i embernél (~ 40 ezer éve)

teljes beszédközpont: **Neander-völgyi embernél**

3.3. Ősrégészet

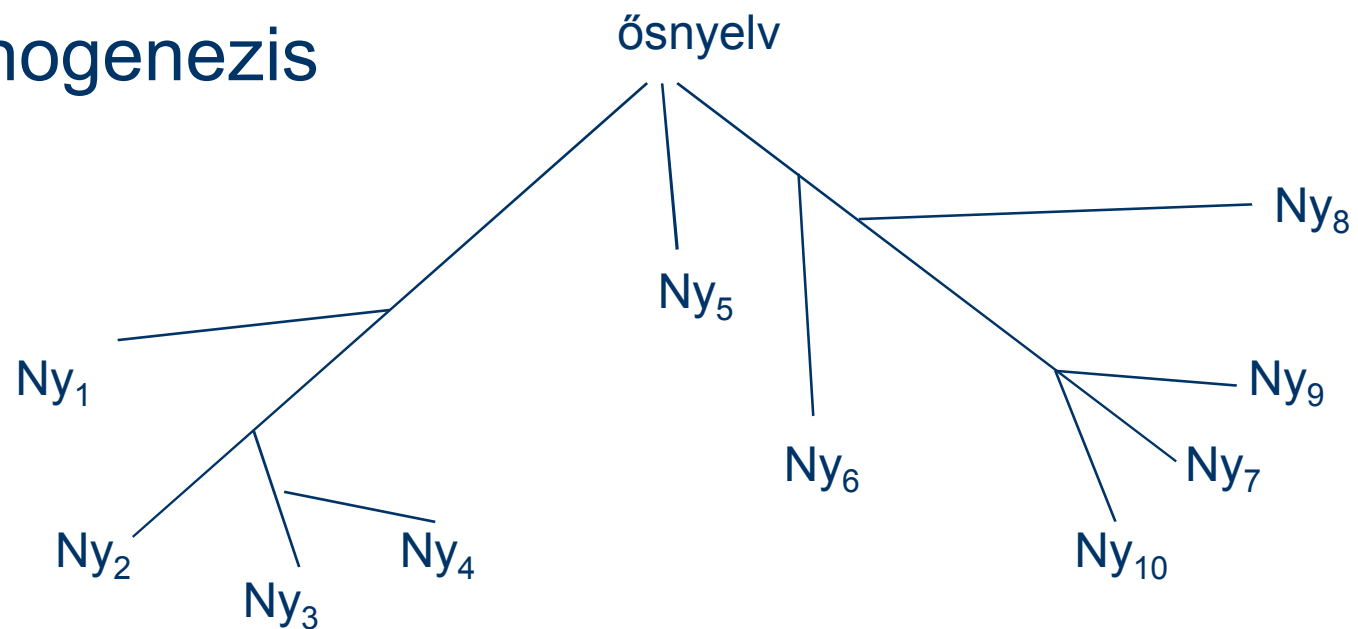
- Kimutathatók-e az ősember kövületeiből, hogy mikor kezdett el beszélni?
 - a) Korai hominidák: nem tudtak beszélni
 - b) Neander-völgyi ember: beszélőszervek (~csecsemők)
 - > köztes állapot a nyelv evolúciójában
 - c) ! **Cro Magnon-i ember**: beszélőszervek (~ felnőttek)
- Elsődlegesen a **légzést** és a **nyelést** szolgáló szervek > **beszéd szervei**

IDŐHATÁROK: i.e. 50.000–30.000

3.3. Ősrégészet

- Ősnyelvek kérdése

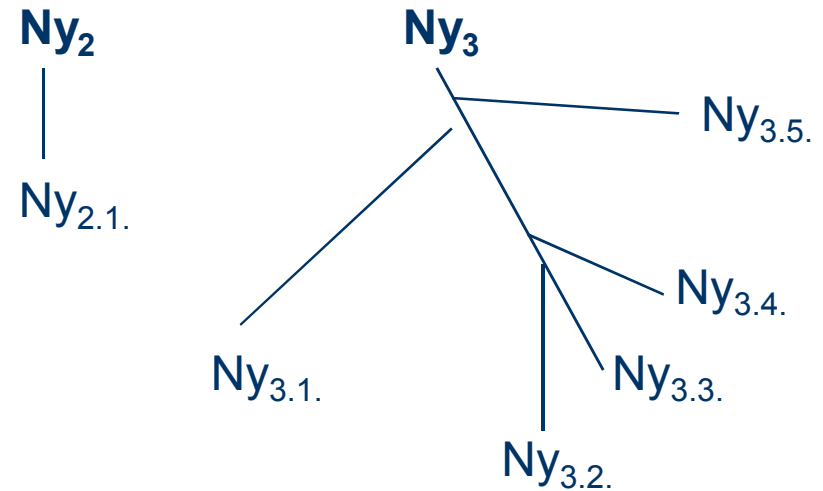
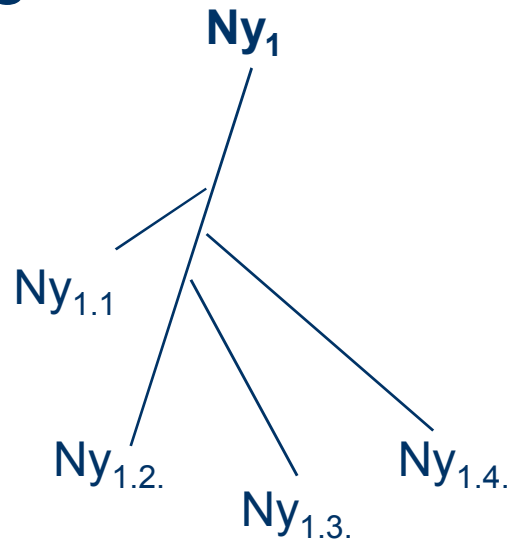
1. monogenezis

3.3. Ősrégészet

- Ősnyelvek kérdése

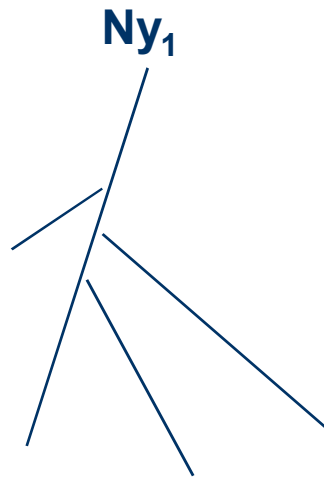
2. poligenezis

3.3. Ösrégészet

- Ösnyelvek kérdése

3. ötvözés

Ny₂

a ma beszélt összes nyelv őse

